

Timor Wschodni (Demokratyczna Republika Timoru Wschodniego) Stosunki gospodarcze Polski z Timorem Wschodnim

1. Informacje ogólne

Powierzchnia:	15 007 km ²
Ludność:	ok. 1,4 mln (2024)
Podział administracyjny:	państwo wyspiarskie położone w Azji Południowo-Wschodniej – na wyspie Timor w Archipelagu Malajskim, 13 dystryktów
Religia:	Katolicyzm (86,1%) - protestantyzm (5,7%), katolicyzm (3%), hinduizm (1,8%), buddyzm (1,0%) inne (2,4%).
Stolica:	Dili
Ustrój:	Republika
Waluta:	Dolar USD
Głowa państwa:	Prezydent Jose Ramos-Horta od 20 maja 2022
Ambasador Timoru Wschodniego w Polsce:	Brak, podlega kompetencji Ambasady Timoru Wschodniego w Belgii: H.E. Mr Jorge Trindade Neves de Camões
Ambasador RP w Timorze Wschodnim:	Brak, podlega kompetencji Ambasady RP w Indonezji: Pani Barbara Szymanowska

1. Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
PKB całkowity (w mld USD)	2,16	3,63	3,21	2,08	2
PKB (na 1 mieszkańca w tys. międzynarodowych dolarach) PPP	6,19	6,88	5,76	4,83	4,81
PKB (wzrost w %)	-8,5	3	4	2,4	4,1
Inflacja (w %)	0,5	3,8	7	8,4	32,1
Bezrobocie (w %)	7,1	6,6	5,5	5,3	5,2
Eksport towarów (w mln USD)	250	458	472	163	91
Import towarów (w mln USD)	497	542	933	910	1056
Saldo (w mln USD)	-247	-84	-462	-746	-965

Źródło: Międzynarodowy Fundusz Walutowy, www.trademap.org

2. Podstawowe informacje, sytuacja gospodarcza.

Timor Wschodni, formalnie Demokratyczna Republika Timoru Wschodniego, uzyskał niepodległość 20 maja 2002 roku. Państwo na wyspie Timor w Archipelagu Malajskim. Do 1975 roku była to kolonia portugalska pod nazwą Timor Portugalski. W latach 1976-1999 zajęty przez Indonezję. Z kolei w latach 1999- 2002 pod administracją ONZ. Pierwszy suwerenny kraj w XXI wieku.

Terytorium państwa obejmuje głównie wschodnią część wyspy Timor a także położoną bardziej na zachód ekslawę Oecusse o powierzchni 814 km² oraz dwie niewielkie wyspy Atauro i Jaco. Całkowita lądowa powierzchnia kraju wynosi 15 007 km².

Podstawą gospodarki jest rolnictwo: 32,2% PKB a przemysł 12,8%. Według szacunków 42% mieszkańców żyje poniżej granicy ubóstwa. Podstawowymi roślinami żywieniowymi są ryż, kukurydza i maniok; ponadto uprawia się ziemniaki, bataty, soję i owoce (mango, banany); najważniejszymi uprawami towarowymi są kawa i wanilia oraz tytoń i palma kokosowa. Duże znaczenie ma pozyskanie drewna sandałowego (odmiana biała i żółta) oraz hebanowego; rybołówstwo i połów perłopławów; wydobywanie marmurów. Pod dnem morskim u wybrzeży Timoru Wschodniego rozpoznano złoża ropy naftowej. Istnieje drobny przemysł, głównie spożywczy (w tym przetwórstwo kawy i łuszczenie ryżu), bawełniany i chemiczny (środki czystości); rzemiosło, m.in. tkactwo, garncarstwo, koszykarstwo i wyroby z drewna sandałowego. Turystyka ograniczona głównie z powodu braku infrastruktury i niepewnej sytuacji politycznej.

Do najważniejszych partnerów handlowych Timoru w 2023 w imporcie zaliczyć trzeba: Indonezję (33% całości, 300 mln USD), Chiny (14%, 128 mln USD) i Singapur (10%, 94 mln EUR) a w eksporcie Chiny (47%, 76 mln USD), Singapur (19%, 31 mln USD) i Australię (17%, 28 mln USD).

Zgodnie z konstytucją z 2002 Timor Wschodni jest republiką, z prezydentem jako głową państwa, wybieranym w wyborach powszechnych na 5-letnią kadencję. Władzę ustawodawczą sprawuje 1-izbowy Parlament Narodowy z wyborów powszechnych (88 deputowanych, 5-letnia kadencja), a władzę wykonawczą — rząd z premierem na czele, władza sądownicza należy do niezawisłych sądów (z Sądem Najwyższym).

Od 27 września 2002 członek ONZ. 30 sierpnia 2024 r. został przyjęty do WTO jako 166 kraj członkowski. **26 października 2025 r. Timor Wschodni został przyjęty do ASEAN, stając się 11 krajem członkowskim.**

3. Ramy prawno-traktatowe UE – Timor Wschodni

Stosunki UE z Timorem Wschodnim były regulowane przez Konwencję z Lome (1975), która została zastąpiona przez Umowę z Kotonu (2000 r.) zawartą pierwotnie na 20 lat. (Timor Wschodni przystąpił do niej w 2005 r.) 5 listopada 2023 r. zastąpiła ją **umowa z Samoa**.

Umowa z Samoa to ogólne ramy stosunków UE z państwami Afryki, Karaibów i Pacyfiku. Stanowi nowe ramy prawne stosunków UE z **79 państwami**, w tym 47 krajami **Afryki**, 16 krajami **Karaibów** i 15 krajami **Pacyfiku** oraz **Maledivami**. Ma zwiększyć zdolność UE i państw AKP do współpracy w obliczu globalnych wyzwań. Ustanawia wspólne zasady i obejmuje następujących **sześć obszarów priorytetowych**:

- demokracja i prawa człowieka
- zrównoważony wzrost gospodarczy i rozwój
- zmiana klimatu
- rozwój społeczny

- pokój i bezpieczeństwo
- migracja i mobilność.

15 października 2020 r. Timor Wschodni notyfikował UE wolę przystąpienia do Interim Economic Partnership Agreement między UE a państwami Wysp Pacyfiku (Fidżi, Papua-Nowa Gwinea, Samoa, Wyspy Salomona). 27 marca 2023 r. UE i Timor Wschodni podpisały bilateralne porozumienie na temat otwarcia rynku usług i towarów, jako części porozumienia przystąpienia Timoru do WTO. Określało ono niższe cła i otwarcie rynku usług, jeśli kraj ten przystąpi do WTO, co stało się 30 sierpnia 2024 r.

3.1. Stosunki handlowe UE-Timor Wschodni

W sferze handlowej obecne stosunki UE z Timorem Wschodnim są rządzone przez Unijną inicjatywę "Everything But Arms", na podstawie której cały import (z wyłączeniem broni) z krajów LDC jest bezcłowy i nie podlega kwotom importowym. Mimo takich przywilejów Timor Wschodni ma ujemny bilans handlowy z UE.

W **2023** r. eksport UE do Timoru Wschodniego wyniósł 12 mln EUR, a import 3 mln, co dało UE dodatni bilans w wysokości 9 mln EUR. Z kolei w **2024** r. eksport UE do Timoru wyniósł 31 mln EUR, głównie urządzenia i maszyny transportowe - 70% całości (183 partner) a import 3 mln EUR, głównie żywność - 84% (184 partner), co dało **dodatnie saldo** w wysokości **28 mln EUR**.

4. Stosunki gospodarcze Polska-Timor Wschodni.

Polska nie posiada żadnej bilateralnej umowy z Timorem Wschodnim.

5. Wymiana handlowa Polska – Timor Wschodni

Wymiana handlowa Polska-Timor Wschodni (tys. EUR)

	2020	2021	2022	2023	2024
Eksport	2,5	19	97	12	52
Import	3	45	77	63	612
Obroty	3	64	174	75	664
Saldo	-0,5	-26	20	-51	-560

Źródło: GUS, Export Intelligence

Jak widać z przedstawionych danych wzajemne obroty są niewielkie, poddane też dużym zmianom w zależności od pojedynczych kontraktów. Warto jednak zauważyć, że wskaźnik intensywności handlu na poziomie 0,89, choć niższy od 1, to i tak jest wyższy niż dla obrotów Polski z innymi krajami ASEAN, jak np. Filipinami, Malezją, Indonezją, Kambodżą.

Do najważniejszych pozycji w eksporcie w 2024 roku (HS6) należały: przyczepy i naczepy, nieprzeznaczone do jazdy po szynach (z wył. do transportu towarów oraz kempingowych mieszkalnych lub turystycznych), o wartości 50 tys. EUR, które stanowiły prawie 94% całości eksportu oraz artykuły odzieżowe 5,53%.

Z kolei w imporcie dominują: elektryczne części maszyn lub urządzeń, wartość 590 tys. EUR, prawie 97% całości importu Timoru oraz części do pomp do cieczy, wartość 10 tys. EUR, 2% importu.

Z kolei w **handlu usługami** Polska zanotowała w 2023 r. dodatni bilans w wysokości 1,1 mln EUR (eksport 1,1 mln EUR, import 0).

6. Współpraca inwestycyjno-kapitałowa

Dane NBP nie odnotowują żadnych inwestycji wzajemnych.

7. Przedstawicielstwa dyplomatyczne i ZBH

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Timorze Wschodnim – brak, podlega kompetencji

Ambasady RP w Indonezji:

Ambasador: Beata Szymanowska,

Indonezja, Dżakarta, Jl. Rasuna Said Kav X Blok IV/3, 12950

Tel.: +62 21 2525948, Faks: +62 21 2525958 wew. 902

dzakarta.amb.sekretariat@msz.gov.pl

www.dzakarta.msz.gov.pl

Honorowy Konsulat Generalny

Rzeczypospolitej Polskiej w Dili

Kierownik: Zeenat Aluwihare

Stanowisko: Konsul Honorowy

Adres: Rua S. Jose, Delta 1, Comoro, 2828 Dili

Tel.: + 67 0 33 122 64, +62 812 3666 0202

Tel. dyż: +67 0 78294 765

Ambasada Demokratycznej Republiki Timoru Wschodniego w Rzeczypospolitej Polskiej - brak podlega kompetencji Ambasady Timoru Wschodniego w Belgii:

Embassy of the Democratic Republic of Timor-Leste

Ambasador: H.E. Mr Jorge Trindade Neves de Camões Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary (07-03-2024)

Chancery: Square Eugene Plasky, 92-94 1030 Brussels, Belgium

Telephone: + 32 2 735 96 71 E-mail: tlembassy.brussels@skynet.be

Opracowano w Departamencie Handlu i Współpracy Międzynarodowej MRiT, listopad 2025.